

סטולין בעת מלחמת העולם השנייה

בספטמבר 1939 סופחה סטולין לברית המועצות. השלטון הסובייטי אסר 20 משפחות, שראשיהן היו פעילים ציוניים או של פעילי ה"בונד", והיגלו אותם לפנים רוסיה. בית הספר העברי הוסב לבית ספר סובייטי ולשון ההוראה שלו הייתה יידיש. הכלכלה במקום עברה תהליך של סובייטיזציה.

בסוף חודש יוני 1941, לאחר שפרצה המלחמה בין ברית המועצות לגרמניה, עזב השלטון הסובייטי את העיירה וסטולין נשארה ללא שלטון. ב-14 ביולי נודע ליהודי המקום, שקבוצת אסירים סובייטיים שעבדה בבניין שדה תעופה ושחררה, מתכננת לעשות פוגרום. היהודים שיחדו את ראשי הקבוצה בכסף ומנעו את הפוגרום. ב-17 ביולי מונה הכומר המקומי (הפרבוסלבי) לראש העיר ואחד מבני המקום מונה למפקד משטרת העזר המקומית. הלה תבע מיהודים לצייד את שוטריו בלבוש ובריהוט. כמה מן השוטרים שדדו ואנסו וכמובן לא באו על עונשם. ב-22 באוגוסט 1941 הגיע לסטולין השלטון הגרמני: בא גביטסקומיסאר ועמו צוות עובדיו. זה מינה יודנראט והעמיד בראשו פליט מלודז', מכרו מספסל הלימודים. על ראש הציבור היהודי ירדו גזירות שונות: תשלום כופר בסכום של מליון רובל, החובה לשאת את אות ההכר היהודי המיוחד ועבודת כפיה לבני 16 ומעלה. נאסרו התפילה בציבור, קיום מגע עם האוכלוסיה הנוצרית, אכילת בשר ועוד.

בסוף חודש אוגוסט 1941 הגיעו לסטולין בערך 1,500 נשים וילדים שגורשו מדויד-הורודוק. בערך 60 צעירים מקומיים נעצרו בתואנה שהם קומוניסטים; רובם שוחררו לאחר ששולם שוחד בסך חצי מליון רובל, פרט לשניים שהוצאו להורג. במארב פרטיזני ליד הכפר צ'מין נהרגו ראש העיר של סטולין וכמה גרמנים. כפעולת תגמול הוצאו להורג כל יהודי הכפר. הגרמנים ביקשו גם לעשות שפטים ביהודי סטולין אך הדבר נמנע הודות לשתדלנותו של היודנראט. במשך הזמן הגיעו לסטולין יהודים רבים מכפרי הסביבה ואחרים הובאו לעיירה עם הקמת הגטו בחג השבועות תש"ב (22-23 במאי 1942). מספר תושבי הגטו הגיע ל-7,000 בערך. בגטו שרר רעב ופרצו בו מגיפות. בכל יום נפטרו בו לפחות חמישה אנשים. תושבי הגטו הועסקו בבתי מלאכה ובעבודות כפיה שונות.

בשעות הערב של יום חמישי, 10 בספטמבר 1942, נקרא היודנראט להתייצב במשרד המקומי של הסי"פ-ו"ס"ד ושם הוצאו כל חבריו להורג. למחרת, ביום השישי שהיה ערב ראש השנה תש"ג (11 בספטמבר 1942) הוטל על הגטו הסגר חמור והוחל בהוצאת היהודים אל בורות שנחפרו ליד שדה התעופה ושם נרצחו כולם בריות. החולים, החלשים והמתחבאים נרצחו בשטחי הגטו. רק 30 איש בערך הצליחו לברוח ליערות.

בגטו היתה מחתרת ששלחה שני שליחים כדי להקים קשר עם הפרטיזנים שביערות. שני השליחים נתפסו והוצאו להורג בתלייה. היתה גם תוכנית להצית את הגטו ולפרוץ החוצה. למטרה זו הוכן נפט ונעשו כל הסידורים, אך מסיבות שאינן ידועות לא בוצעה התוכנית.

ספקטור שמואל, סטולין, פנקס הקהילות, פולין – כרך חמישי: ווהלין ופולסיה, יד ושם, ירושלים תש"ן, ע"מ 272-273.